Ehdotus minkin lisäämisestä EU:n vieraslajiluetteloon ja siihen liittyvä poikkeusluvan hakeminen

E 41/2024 vp
17.9.2024

Karin Cederlöf ja Johanna Niemivuo-Lahti, maa- ja metsätalousministeriö

Taustaa

- EU:n vieraslajiasetus (EU) 1143/2014 ja sen nojalla annettu EU:n vieraslajiluettelo
  - Tavoitteena luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- EU-asetusta täydentää kansallinen vieraslajilaki (1709/2015) ja VN vieraslajiasetus ml. kansallinen vieraslajiluettelo (704/2019)
- **Vieraslajeja koskevat kiellot ja rajoitukset**
  - EU:n tai kansalliseen luetteloon kuuluvia haitallisia vieraslajeja ei saa tuoda EU:n alueelle, pitää, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, sallia lisäämis-, kasvatus- tai viljelytarkoituksiin eikä päästää ympäristöön.
- Valtioneuvosto toteuttaa hallitusohjelmaa
  - ”Hallitus tehostaa haittaa aiheuttavien **vieraslajien torjuntaa**, jotta voidaan turvata arvokasta suomalaista luontoa.
  - ”Vahvistamme **luonnon monimuotoisuutta ja torjumme luontokatoa**.”
  - ”Hallitus tunnistaa suomalaisen alkutuotannon kuten (..) **turkis**- ja puutarha-alan (…) tärkeyden ja erityishaasteet.”

EU:n vieraslajiluettelon täydentäminen /minkki

- Odotettavissa EU:n esitys vieraslajiluettelon päivittämiseksi loppuvuodesta 2024
  - Komissio ehdottaa mahd. jopa 31 uuden vieraslajin lisäämistä EU:n vieraslajiluetteloon. Tällä hetkellä luettelossa on 88 lajia.
- Alustavan tiedon mukaan **minkki** on hyvin todennäköisesti yksi ehdolla olevista lajeista EU:n vieraslajiluetteloon.
- Komissio on käynnistänyt keskustelut uusien lajien lisäämisestä luetteloon.
  - EU:n vieraslajikomiteassa 12.6.2024 esitettiin ensimmäiset alustavat jäsenmaiden kannat.
  - Keskustelu jatkuu vieraslajikomiteassa 8.10.2024.
- Äänestys todennäköisesti alkuvuodesta 2025
  - Hyväksyntä määräenemmistöllä (65 % jäsenmaista), luettelo hyväksytään määräenemmistöllä ja koko luettelo (kaikki ehdolla olevat vieraslajit) kerralla.

EU:n vieraslajiluettelon täydentäminen /minkki

- Minkki on kiistattomasti haitallinen vieraslaji ja uhka luonnon monimuotoisuudelle.
- Minkki sisältyy jo Suomen kansalliseen vieraslajiluetteloon (VN asetus).
  - Kansallisen VnA:n poikkeama: kieltoja ei sovelleta lajien yksilöihin, joita käytetään turkiseläiminä tai näiden siitoseläiminä.
- Suomen näkökulmasta EU-asetuksen kriteeristö lajin luetteloon sisällyttämiseksi täyttyy (artikla 4, kohta 3).
- Minkin sisällyttäminen EU:n luetteloon ilman poikkeuslupaa tarkoittaisi, että minkin kasvattaminen (turkistarhaus) olisi kiellettyä.
  - Tarkoittaisi minkin turkistuotantotoiminnan loppumista Suomessa.
  - Suomessa on nykyisellään noin 90 aktiivista minkkitilaa (2/2024). Alueellisesti merkityksellinen elinkeino.

Poikkeusluvan hakeminen

- EU:n vieraslajiasetuksen artiklat 8 ja 9: Jäsenvaltiot voivat hakea komissiolta ”hyväksyntää lajin hyödyntämiseksi pakottavaan yhteiskunnalliseen etuun liittyvistä syistä”.
  - Asetus mahdollistaa siis poikkeusluvan hakemista tietyin edellytyksin
  - Suomen tarkoituksena on hakea poikkeuslupaa minkin turkistarhaustoiminnan jatkamiseksi.
- Aiempi käytäntö: EU:n komissio myönsi Suomelle vuonna 2018 EU:n vieraslajiasetuksen mukaisen poikkeusluvan supikoiraa koskevan turkistarhauksen jatkamiseksi.
  - Poikkeuslupaa haettiin ja myönnettiin 30 vuodeksi
  - Komission hyväksynnän jälkeen Etelä-Suomen aluehallintovirasto myönsi lupaviranomaisena tarhakohtaiset luvat EU:n vieraslajiasetuksen

Suomen kantaan liittyviä näkökohtia

- Suomi voi kannattaa minkin lisäämistä EU:n vieraslajiluetteloon, mutta pitää samalla erittäin tärkeänä sitä, että poikkeuslupa myönnetään Suomelle.
- Mikäli Suomelle ei myönnettäisi poikkeuslupaa, tarkoittaisi se perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden rajoittamista. Perusoikeuksien rajoittamisesta on säädettävä lailla.
- Suomi pitää myös erittäin tärkeänä, että EU:n luetteloa hyväksyttäessä säädetään riittävästä siirtymäajasta
- EU:n vieraslajiasetus on luonteeltaan luonnon monimuotoisuuden turvaamista edistävä asetus.
    - Turkistarhausta sellaisenaan säännellään muun lainsäädännön kuin vieraslajilainsäädännön kautta.

Suomen kantaan liittyviä näkökohtia

- Hyödyntämällä EU:n vieraslajiasetuksen 9 artiklassa säädettyä poikkeuslupamahdollisuutta Suomi omalta osaltaan voi samanaikaisesti sekä edistää luonnon monimuotoisuuden turvaamista että kunnioittaa perustuslaissa turvattua elinkeinovapautta. Näin toimimalla Suomi myös edistäisi maailmanlaajuisia luonnon monimuotoisuuden turvaamista koskevia tavoitteita.
  → kompromissi luonnon monimuotoisuuden sekä elinkeinojen turvaamisen näkökulmasta.
- Suomen lopulliseen äänestyskäyttäytymiseen saattaa vaikuttaa kanadanmajavan mahdollinen sisältyminen ehdotukseen
  - Kanadanmajavan tuottamat hyödyt luonnon monimuotoisuudelle ovat laaja-alaisia Suomessa.